

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/20393>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-19 and may be subject to change.

M.C. VAN DEN TOORN: DE "ANS"

Zoals een aantal insiders inmiddels weet, zal in de komende jaren in Nijmegen gewerkt worden aan de Algemene Nederlandse Spraak-kunst of kortweg de ANS.

Het doel van de ANS is de gebruiker een praktisch hulpmiddel te verschaffen om zich een oordeel te vormen over de grammaticaliteit en acceptabiliteit van hedendaags Nederlands taalgebruik. Die gebruiker kan een anderstalige zijn, iemand die als moedertaal een Nederlands dialect spreekt, of een spreker van de standaardtaal die zijn eigen taalgebruik of dat van anderen wil toetsen aan een grammaticale beschrijving van het Nederlands.

Uit deze doelstelling vloeit voort, dat de ANS allereerst grammaticale informatie moet geven die betrekking heeft op het taalgebruik (wat b.v. ook het doel is van de Duden-Grammatik en Grevisse, Le bon usage) en niet tot taak heeft grammaticale begrippen aan te leren of een bepaalde taalbeschouwing uit te dragen.

Verder moet de ANS bruikbaar zijn voor een grote groep personen die behoefte hebben aan de geboden informatie. De ANS is niet gedacht als een leerboek voor beginners, maar de gevorderde student en zeker de docent in het Nederlands als vreemde taal - en dat is buiten Nederland en België lang niet altijd een gespecialiseerd neerlandicus en ook niet altijd een taalkundige - moet er zonder moeite zijn weg in kunnen vinden. Wat de Nederlandstaligen betreft wordt niet alleen gedacht aan docenten op academisch of middelbaar niveau, maar ook aan docenten in het basisonderwijs, journalisten, redacteuren, correspondenten, ambtenaren, enz.

Deze twee uitgangspunten: de ANS moet in de eerste plaats aandacht besteden aan wat van belang is voor het taalgebruik en moet bruikbaar zijn voor niet-specialisten, hebben o.m. gevolgen voor de indeling en de terminologie.

Omdat de ANS meer als basis- en naslagwerk dan als leerboek bedoeld is, zal voor wat de indeling betreft vooral rekening gehouden moeten worden met de vraag: op welke plaats in het boek zal de gebruiker bepaalde informatie verwachten? Het antwoord hierop zal uiteraard voor verschillende gebruikers niet hetzelfde zijn: het bekende probleem "groter als of groter dan" zal de een bij de comparatieven (dus waarschijnlijk

onder het adjectief of het adverbium), de ander bij de voegwoorden (hetzij onder als, hetzij onder dan) zoeken. Deze moeilijkheid kan ondervangen worden door een uitgebreid systeem van verwijzingen en door uitvoerige registers.

De terminologie zal zoveel mogelijk moeten aansluiten bij de in brede kringen meest bekende, dus die van de "traditionele grammatica". Omdat we ons enerzijds niet teveel illusies moeten maken over de kennis van de "schoolspraakunst" en anderzijds nieuwe termen wel onvermijdelijk zullen blijken, moet van iedere gebruikte term een praktische definitie gegeven worden. De definities moeten natuurlijk zo nauwkeurig mogelijk zijn, maar mogen niet te hoge eisen stellen aan het taalkundige begripsvermogen van niet-specialisten. Vooral voor algemene, zeer moeilijk te definiëren concepten als "woord" en "zin", mag gerust een en ander aan de intuïtie van de gebruiker overgelaten worden.

Er moeten alleen termen ingevoerd worden die nodig zijn voor de beschrijving. Een nadere onderverdeling van categorieën als "bijwoordelijke bepaling" of "bepaling van gesteldheid" (afgezien van de vraag of deze typisch Nederlandse grammaticale termen met het oog op de buitenlanders niet beter door andere vervangen kunnen worden) heeft alleen zin als dit nodig is voor de verduidelijking van de begrippen. Uiteraard moet een praktische spraakunst zich beperken tot onderscheidingen die samenhangen met plaats- of andere vormkenmerken.

De voorgeschiedenis van de ANS kan langdurig genoemd worden. De behoefte aan een spraakunst als de ANS is het eerst gevoeld en onder woorden gebracht door de docenten die Nederlands als vreemde taal doceren. Deze docenten die verenigd zijn in de IVN, de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, die om de drie jaar een colloquium houdt, hebben in 1970 op het vierde colloquium een resolutie aangenomen waarin wordt aangedrongen op het schrijven en publiceren van een dergelijke algemene grammatica. De plannen voor een algemene Nederlandse spraakunst zijn in diezelfde tijd besproken in de vergaderingen van het Belgisch-Nederlands Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, een lichaam waarin de gezamenlijke kroondocenten in de Nederlandse taalkunde in België en Nederland verenigd zijn. Deze besprekingen leidden tot een subsidie-aanvraag bij ZWO en bij het FKFO (= Fonds Kollektief Fundamenteel Onderzoek, de Belgische tegenhanger van ZWO) en tot het benoemen

van een hoofdredactie, waarin zitting kregen Prof.Dr. G. Geerts uit Leuven, Dr. J. de Rooij van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde te Amsterdam, en ondergetekende. Na toekenning van de subsidies konden vier redacteuren worden aange-trokken die in 1977 met het eigenlijke werk gaan beginnen. Het zijn Mej. M. Peeters uit Leuven, en de heren W. Haeseryn uit Gent, G.A.J. Hoppenbrouwers uit Nijmegen en C.L. Haket uit Ede (een alumnus van Utrecht). De bedoeling is dat zij in een periode van vier jaar als full-time-medewerkers de ANS zullen voltooien; of in die tijd het werk ook al gedrukt zal kunnen zijn, staat te bezien. We hopen in ieder geval op persklare kopij. Het stemt tot dank dat de KUN twee vertrekken - in de nieuwe uitbreiding van het Bestuursgebouw - als werkruimte voor de redacteuren heeft willen afstaan.

Naarmate het werk vordert - en naarmate er taalkundige problemen rijzen! - kunnen we daarvan verslag doen in Gramma.

M. van den Toorn

Instituut Nederlands